

Samtider - några "megatrender" att förhålla sig till

Kortversion av anförande 14 april 2024

Globaliseringen

(Suck!) Det är den kanske mest uttjatade megatrenden av alla. Vi har gått från en "vertikal" internationalisering där Sverige är ett exportland, alltså vi producerar i Sverige och säljer till andra länder som vi också importerar från, till en "horisontell" internationalisering där svenska företag inte längre är svensk; där engelska blir kommandospråk och befolkningen uppblandad.

I detta ingår också att vi lever i en ny folkvandringstid. Den nationella sammanhållningen utmanas när den egna nationen blir för liten för att hantera samtidens utmaningar.

Den geopolitiska dimensionen dyker åter upp i politiken där världens centrum flyttar (tillbaka till) de befolkningstäta områdena. Vi lever i Asiens århundrade.

Men vi kan också se att globaliseringen utmanas och att det finns ett sökande tillbaka till de nationella symbolerna. Exempelvis gjorde också pandemin att allt fler började bygga upp nationell självförsörjning av vitala produkter.

Digitaliseringen

En ny produktionsplattform växer fram. Precis som det tog flera årtionden innan elektriciteten fick genomslag i nya produktionsmetoder så är det först nu som vi börjar förstå vidden av den teknologiska omvandlingen och betydelsen för hur folk lever sina liv.

Se smartphonen och hur den absorberar folks uppmärksamhet på busshållplatsen! Hur informationsflödet befrias och gör "mellanhänderna" onödiga. Elitens kontroll över kunskapsproduktionen löses upp. Robotiseringen kommer med all sannolikhet drabba medelklassens arbeten på samma sätt som industrirobotar förändrat fabrikssamhället.

Medialiseringen

Den mediala logiken blir bestämmande för hur vi uppfattar världen. Partierna har tappat kontrollen över plattformen där folket och eliten möts. Den "artistiska" logiken trängs undan av den mediala. Det som är styrande är förmågan att fånga människors uppmärksamhet. Därför kommer medierna att hellre skildra hur en brevbärare biter en hund snarare än att hunden biter brevbäraren. Problemet med detta uppkommer först när människor börjar tro världen består av hundbitande brevbärare. Det som kan hända är att medieverkligheten tränger undan den verkliga verkligheten i alltför hög grad.

Ideologiernas återkomst

Samlingen i mitten, där sådant som "triangulering" gjort partierna allt mer likartade, har avbrutits och vi får en ideologisk strid inte bara i vanliga politiska frågor utan också när det gäller fundament i hur samhället fungerar. Det talas om "kulturkriget" och "avplattformering", "woke" och "cancelkultur". Vi ser konturerna av "demokratur" växa fram. Det som kallades "historiens slut" har blivit "civilisationernas krig". Nu senast här hemma i Sverige diskussionen om "könsdysforilagen".

Individualiseringen

Det som står i centrum för samtiden är en långt driven individualism. Det sägs att det amerikanska psykologsambundet avskaffat "narcissism" som en diagnos eftersom det är så allmänt förekommande. Nästan alla svenska partier har "självförverkligande" som yttersta målsättning för sina insatser.

Om 1800-talet innebar en jordenruntresa, 1900-talet resan upp i luften och rymden, är vår tid kännetecknad av "den inre resan" där vi på olika sätt kartlägger, medicinerar och analyserar våra inre tankar och trauman. Här ryms måhända också utvecklingen inom "nanoteknologin".

Riktigt långt går denna megatrend när "individualismen" upplöses i "dividualism", alltså att vi istället för att odla en ("autentisk") personlighet odlar flera olika livsprojekt, antingen i följd under ett långt liv, eller parallellt i olika dimensioner.

Men det finns som en reaktion på detta allt fler som pratar om behovet av en "gemenskap", där människor ser mer till det gemensamma, ett sökande efter något som är "större än oss själva". Inge minst med anledning av nästa megatrend:

Klimatproblemet

Om detta sannolikt största framtiden samtidsproblemet behöver vi inte säga så mycket mer än att den skapat en nyindustrialisering av världens produktionsplattform i hållbar riktning. En geopolitisk kamp om framtiden äger rum, framförallt mellan USA och Kina. En konsekvens är sådant som "konfliktmetaller" och "klimatflyktingar", eller att en framtidsnyckel är tillgången på energi.

Urbaniseringen

Denna megatrend är nästan likartad med globaliseringen. En majoritet av jordens befolkning bor i städer, stora förtätningar i befolkningskorridorerna som är "vakerna" dygnet runt och växer samman till en allt mer homogen tillvaro. Vi förväntar oss tillgång till varor och tjänster "just in time". Urbanisering innebär "agglomeration", alltså förtätning av människor och kan ses som en konsekvens av "kunskapssamhället", där förtätningen handlar om att människors hjärnkraft samlas på samma ställe och att det inte räcker med att "seriekoppla" dem via nätet, utan den fysiska gemenskapen gör att $1+1 = 2,1 \dots$

Sammanfattningsvis. Ett sätt att förstå samtiden är att utgå från hur våra förfäders förfäder levde i ett *kretsloppssamhälle*, bestämt av årstiderna och jordbrukssektorns mönster; hur detta sedan bröts samman av industrialismen som trängde ut kretsloppslogiken och skapade

det *linjära samhället*, där vi fick inrätta tillvaron efter klockan snarare än årstiderna.

Det var en övertång under 1700- och 1800-talet som briserade i olika typer av uppror och ytterst, för cirka 100 år sedan, resulterade i det samhälle vi känner igen med demokrati och välfärdsstat. Vi etablerade tydliga definitioner som blev gemensamma för hur tillvaron skulle uppfattas, vissa erkända normgivningscentra kom att respekteras och samhällets ramar fick ömsesidigt erkännande.

Nu bevittnar vi det *linjära sammanbrottet*. Det innebär att tids- och rumsdimensionen försvagas, våra gemensamma förståelseramar luckras upp och den som inte hinner hem till På Spåret till 20 på fredagar inte behöver oro sig. Det går att hitta på när som helst. Just detta, hur "Tablå-TV" försvinner, kan ses som en symbol för hur vår uppfattning om "ordning" förändras. Vi får ett samhälle där händelser sker episodiskt utan samband, det blir ett multipolärt samhälle, kaotiskt och slumpmässigt, ibland symboliserat av "pointillismen", målarmetoden som med prickar skapar en bild

som kan uppfattas först med lite avstånd till konstverket ... och i vår tid flyttar sig
dessutom punkterna oavbrutet och en och samma person/fenomen kan befinna sig
på flera ställen samtidigt ...

Stig-Björn Ljunggren
Pol chefred Sydöstran
0722332254

Sydöstran
Ronnebygatan 26
371 88 KARLSKRONA